

Kérlekint kiadott
cikkeknek csak ak-
kor küldünk vis-
szá, ha helyeset
mellékelnek. Ké-
rleteket hat hét-
nél tovább nem
őrünk.

Szerkesztő:
Dr. Nefelejts-
szek 41.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE
ÉS A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
HIVATALOS KÖZLÖNYE

Cikkeket csak a
szerző engedélyé-
vel, lapunk egyéb
tartalmát A NŐ és
a társadalom meg-
nevezés mellett
szabad átvonni.

Kiadóhivatal:
Andrássy-út 82.
Telefon 80-78.

TARTALOM: Schwimmer Rózsa: A stockholmi kongresszus. – Louise Ey: Portugál újdonságok. – Pogany Paula: Utazás Magyarországon. – Glosszák. – Carrie Chapman-Catt: A nő választójoga. – Gergely Janka: A kereskedelmi leányiskolák körül. – Strickerné Polányi Laura dr.: Néhány szó kis gyermekeinkről. – Szemle. – Szerkesztői üzenetek. – A Feministák Egyesületének hivatalos közleményei. – A Nőtisztviselők Országos Egyesületének hivatalos közleményei.

Az egyesületek munkaévadja kezdődik. Fontos, hogy elsősorban az egyleti rovatot olvassuk és az összejövetelek keltét előjegyezzük; mert az egyesületek külön meghívót nem küldenek szét.

A választójogi kongresszus előkészítőbizottságának megalakítására szeptember 15-én d. u. 6 órakor taggyűlés lesz a Feministák Egyesületében. Érdeklődő vendégeket is szívesen látnak.

A STOCKHOLMI KONGRESSZUS..

Írta: SCHWIMMER RÓZSA. (Folytatás.)

A tárgyalások egyik legérdekesebb pontja ismertette a politikai jogokkal már felruházott nők politikai munkáját. Választ adott arra a kérdésre is, hogyan bánnak a politikai pártok velük. Pontos statisztikai adatokkal ellátott hivatalos jellegű nyilatkozatokat kaptunk, a nők elsősorban szociálpolitikai törvényhozásra irányuló törekvéseiről és azoknak fényes eredményéről. Ausztrália) Finnország. Norvégia és Amerika erre vonatkozó anyagát külön-külön cikkekben ismertetjük majd lapunkban«

A politikai pártokhoz való viszonyra vonatkozólag Mrs Hodge azt fejtegette, hogy az ausztráliai nők a választójog birtokában sem olvadtak be a politikai pártokba, míg Louise Keilhau asszony a norvég nőkről és Dr. Thekla Hultin képviselő a finnekről elmondja, hogy a pártokba teljesen besorakoztak, de azonfelül a nőmozgalom szervezeteiben pártra való tekintet nélkül együtt maradtak. Ennek köszönhető, hogy a nők politikai egyenjogúsításának országaiban a jelöltek erkölcsi katonamértéke magasra felszökött. Asszonyokat seholy sem lehet rávenni, hogy pusztán párttekintetből, kifogásolható egyéniségekre szavazzanak. (Vájjon nem ezért kapáldoznak-e a férfiak olyan erőszakosan a nők választójoga

ellen?) Világos tehát, hogy a választójog megnyerése után is ajánlható a nők szolidaritását kifejező ilyen erkölcsi hatással bíró pártonkívüli nőszervezet.

Arra a kérdésre, mivel nyerhetjük meg ügyünknek legkönnyebben a képviselőket és a kormányokat, Mrs Ethel Snowden erőteljesen int a politikai pártokba való tömörülés veszedelme ellen, mert ezzel olyan pártfegyelem béklyóival terheljük meg magunkat, amely bármikor saját követelésünknek más pártkérdés mögé szorítására kényszeríthet bennünket. (Látjuk az osztrák szocialista asszonyokat lelkes önfeláldozással letenni a nő választójogának követelését a férfi választójog oltárára, az angol liberális pártasszonyokat Asquith sleppjét hordani, holott ő a nő választójogának legveszedelmesebb ellensége volt.) Dr. Bather az egyik angol férfiliga képviselője a kormányellenes taktikát ajánlja, de a többség annak az elvnek a keresztülvitele mellett foglalt állást, hogy a nőmozgalom azokat a képviselőket és kormányokat támogassa, akik komoly és kétségbevonhatatlan hívei a nők választójogának és ellenségeivel helyezkedjék szembe, a hívek mint az ellenségek, pártjára való tekintet nélkül.

Komoly intelem hangzott fel a túlságos bizalom és hiszékenység ellen. A nő választójoga hívének nem ismerhető el az, aki pártprogramjára vagy egyéni hajlandóságára hivatkozik, de tetteiben rovásunkra megalkuvásra kész. Mrs. Cobden-Sanderson az angol adómegettagadók szövetségének képviselője az ő taktikájukat ajánlja. Nagy derűtséget keltett élénk, temperamentumos felszólalásával.

Zeneidé Mirovitch asszony (Oroszország), Elíne Hansen (Dánia), Schwimmer Rózsa és Mme Píchon (Franciaország) előterjesztései nyomán a kongresszus egyhangúan kimondta, hogy a választójogi mozgalomnak feltétlenül pártonkívülinek kell maradnia.

A kongresszus hivatalos programja szerint új tagnak felvettük Izland és Szerbia választójogi nőszövetségét és Dániának egy és Finnországnak két újabb országos szövetségét. Jelentkezett még Galicia, Románia és Portugál, de felvételükről csak alapszabályaik tanul-

* L. lapunk júliusi számát.

mányozása után határozhat majd a szövetség. Dr. Carolina Angélát az első szavazó portugál nőt egyébként lelkes sürgönyben üdvözölte a kongresszus. ugyancsak a portugál kormányt és legfelsőbb törvényszéket a nők választójogának megadásáért.

A bolgár nemzetgyűléshez átiratot intézett a kongresszus a bolgár nők választójoga érdekében (Bulgáriában a férfiak már néhány évtized óta gyakorolhatják az ő általános választójogukat). A reykjavíki (Island) egyetemet üdvözölte abból az alkalomból, hogy egyetemen egyenlő jogokat állapított meg a férfi- és a nőtanulók és tanárok számára.

Egy magyar indítványra hozott határozat arra kötelezi a csatlakozott szövetségeket, hogy a különböző pártok nőszervezeteit szólítsák fel a nők választójogáért folyó munkában való részvételre.

A békekérdés természetesen ismételt kerestezte tárgyalásainkat. Kifejezésre jutott a békepetíciók aláírására való buzdításban, a női választójognak a nemzetközi békére való hatásának kimutatásában. A kongresszusi előadásoknak szinte alaphangja volt az államok és a társadalom őszinte békéje utáni vágyakozás, A svéd békeegyesület annak elnöke Kari Karlsson Bonde báró képviselő és Ernst Beckmann országgyűlési képviselő, a svéd liberális párt elnöke képviselte a kongresszuson.

Ugyancsak a svéd békeegyesület képviselőjében mondott hatalmas, magasan szárnyaló beszédet K. H. G. von Schéele, Wisby nagyteknélyű, nálunk is ismert püspöke. Beszéde a nők választójogát, mint az állami és társadalmi béke legfontosabb eszközét dicsőítette. Svéd és magyar indítványra a kongresszus elhatározta, hogy az ősszel Rómában tartandó interparlamentáris békekonferencián hasonló szervezéiének a nők választójoga érdekében való alakítását indítványozza majd. Az indítvány megtételével Bonde báró és Beckmann képviselőket, mint a svéd választójogi férfiliga képviselőit bízta meg a kongresszus.

Magyar és orosz indítványra egyhangúlag elhatározták, hogy az „általános választójog” kifejezésének használata ellen minden eszközzel tiltakoznak majd azokban az országokban, ahol csak a férfiaknak van általános választójoguk, vagy ahol csak a férfiakéra törekszenek.

Több értékes kiadványra adott utasítást – és költséget a kongresszus, a Jus Suffragii kibővítését és szerkesztői díjának felemelését határozta el. Egyáltalában örvendetesen megnyilatkozott a Szövetség eddigi intenzív munkáját túlszárnyaló sokoldalúság. A tárgyalásoknak s a határozatoknak a nő választójoga ügyének szédítő en adtak szárnyas lendületet.

Előre nem látott sikert jelentett, hogy 20 csatlakozó ország 126 delegátusával, 63 helyettesével és 56 rokontestület képviselőjével, 6 ország férfiligáinak és 1 kormány (Norvégia)* hivatalos küldöttével nyílható meg a kongresszusi résztvevők közel 1600 tagot számlált listája, amelyen a Szövetség 7 tagú tisztikarán kívül 2 díszvendég (Selma Lagerlöf és Dr. Helena „Westermarck”) és 4 díszszónok: Ernest Beckmann képviselő, Carl Lindhagen képviselő, Stockholm polgármestere, K. H. G. von

* Több amerikai állam hivatalos küldötte az angol koronázási ünnep összeeső dátuma miatt nem vehetett részt a kongresszuson.

Schéele wisbyi püspök és Dr. Samuel Fries is szerepelt. Az egyes országok jelentései a választójogi mozgalom fegyvertárát új anyaggal töltötték meg. Ebből az anyagból bőven válogathat, aki a kongresszus után rögtön kiadott jelentését (Report of sixth Congress Stockholm. Ára 2 korona. Kapható a Feministák Egyesületében.) tanulmányozza. Ezt a tanulmányozást kritikus politikai helyzetünkre való tekintettel e helyen is legmelegebben ajánlom.

A szövetség hivatalos, angol, német és francia nyelven megjelenő könyvismertetőjéről szóló jelentés szerint 27 országban 940 előfizetője van. A román nyelvű országok kívánságára külön francia kiadásban is megjelentetik a lapot, költségét Stourda hercegnő fedezi.

A választójogi eszme széles körű térfoglalását hirdette a képviselt rokontestületek jegyzéke is. Mutatta annak a felismerésnek az örvendetes haladását, hogy minden kultúrmunkánknak, helyzetünk javítására irányuló törekvésnek a l a p s z ü k s é g l e t e a választójog megszerzése. A sok rokontestület közül kiemeljük a Nemzetközi Nőszövetséget (képvisele Dr. Alexandra Skoglund), a dán, a német, a holland, a norvég, a svéd és az amerikai nőszövetséget. Németországból többek közt a színésznők országos szervezete és a női zenészek egyesülete küldött képviselőt. A cseh és a svéd tanító-nők országos szervezetei, a skót és a svéd egyetemet végzett nők szövetségei, az angol Háziasszonyok szövetsége, Dánia, Anglia és Svédország egy-egy Keresztény Nők Választójogi Egylete, a svéd szociáldemokrata nők, az amerikai General Federation Trade Union League és sok más érdekes testület képviselője tett tanúságot amelle, hogy a világfelfogás és egyéb célok dolgában egymástól eltérő, sok esetben homlokegyenest ellenkező testületek békés, harmonikus és őszinte együttes munkát végezhetnek az őket egyesítő követeléseik érdekében.

Az amerikai női klubok nemzeti szövetségének küldötte büszkén jelenthette, hogy 900,000 tagot számláló szervezetet képvisel, a Keresztény Abstinens Nőszövetség svéd szakosztályának küldötte ennél még sokkal nagyobb tagszámú egyesülés nevében sürgette a nők választójogát, Magyarország részéről a Feministák Egyesületét, mint a Nemzetközi Szövetség magyar tagját képviselte: Behr Hilda, Engel Berta (Nagysurány), Kohlbach Ilona, dr. Pataj Sándor (Zombor), Schwimmer Franciska, Schwimmer Rózsa, Seenger Ida, Spády Adél és Ungar Olga. Ők egyúttal képviselték a Nőtisztviselők Országos Egyesületét, a Good Templaar rend magyarországi fiókját, a Férfiligát, a Feminista Ifjúsági Csoportot, a Gyermekkert-Egyletet és a Balmazújvárosi Földművesasszonyok Egyletét.

Érdekes és nagy örömmel fogadott eseménye volt a kongresszusnak a svéd férfiliga megalakítása és a Nemzetközi Férfiliga szervezése. (L. lapunk júliusi számának Szemle rovatát.) A szorosan vett „business” üléseken kívül az érdekesebbnél érdekesebb előadások, kirándulások, társadalmi és demonstrációs összejövetelek szinte túlfeszítették a program hivatalos keretét. Az egyetlen pihenésre szánt szabad estét és a kongresszus tervezett befejezésén túl két napot kellett még a tárgyalásokra áldoznunk.

Mielőtt a szórakoztató propagandamunkáról beszámolnék, meg kell állnom a számunkra, magyarokra legfontosabb eseménynél.

(Folytatjuk.)

PORTUGÁL ÚJDONSÁGOK.

Írta: LOUISE EY, Lisszabon.

Három ember versenyt fut egymással; egyik az első pihenőnél elalszik és felébredve, rémülten veszi észre, hogy társai elhagyták. Nekiiramodik, pár ugrással utoléri őket és elsőnek ér a célhoz. Ehhez a versenyfutóhoz hasonlított Anna de Castro Osorio Portugáliát és úgy látszik, a hasonlat talál, a jóslat beválik. Nemrégiben jelentettük, hogy a portugál nőt, ha állampolgár és családfeje, alkotmánymagyarazat és bírói döntés szerint megilleti az aktív politikai választójog. Kiegészíthetjük ezt a híradást azzal, hogy az az orvosnő, aki erre a bírói döntésre okot szolgáltatott, mint első és ezúttal egyetlen portugál asszony is élt a választójogával és ebből az alkalomból élénk ünneplésben részesült. De még egy érdekes hírt adhatunk a szabadságnak ebből a fiatal országából. A köztársaság kormánya Carolina Michaelis de Vasconcellos asszonyt, a tudományos körökben Európa szerte elismert tekintélyű román filológust és irodalomkutatót, a lisszaboni tudományos akadémia és egyéb tudós társaságok tagját, a freiburgi egyetem díszdoktorát, az új lisszaboni egyetemen a germán filológia tanárává nevezte ki.

Ezzel a kinevezéssel nem csupán elvben ismeri el a kormány a nő tudományos munkásságát, hanem megtisztelteti önmagát és az új egyetemet is. A kinevezést örömmel fogadták országszerte, ami a sajtóban is visszhangra talál ilyenképpen: „Gratulálnánk a kinevezett írónőnek az egyetemi katedrához, ha nem önmagunknak kellene elsősorban gratulálnunk”. (Molère és az Akadémia jut eszünkbe: Rien ne manquant à sa gloire, il manquant à la notre.)

A kinevezésről a hivatalos lapban közzétett okirat így szól: „Hivatkozással az 1911. évi május hó 9-én kelt dekrétumra, mely a lisszaboni és coimbrai egyetemek tudományos fakultásait alapította és a lisszaboni egyetem tanári karának meghallgatása után; figyelembe véve továbbá ama rendkívüli érdemeket, melyek Carolina Michaelis de Vasconcellos asszony, a kitűnő írónő személyében egyesülnek, aki a portugál nyelvnek és irodalomnak oly kiváló szolgálatokat tett, Sá de Miranda című tanulmányával, irodalmunk német nyelven megírt történetével és számos egyéb értékes munkájával, melyek legjobb bizonyítékai annak, hogy az alapos tudás és a magas intelligencia együttesen mit tud produkálni: ezenel elrendelem, hogy nevezett hölgy a lisszaboni egyetemen a germán filológia rendes tanárává neveztessék ki”.

Röviddel a kinevezés előtt a lisszaboni tudományos akadémia emlékeztető ülést tartott, mely a német származású írónő ünneplésével végződött. Christooan Ayres akadémikus ugyanis bejelentette, hogy Michaelis de Vasconcellos asszony az állami levéltárban egy régi kéziratot talált, melyről hosszú és fáradságos összehasonlító stúdium után megállapította, hogy Sá de Miranda tizenötödik századbéli költő kézírata. A kéziratra vonatkozó értékes tanulmányait a híres kutató az akadémiának ajándékozta, mely

azokat nagy hálával és köszönettel fogadta. Hivatalos lapjának augusztusi számát teljesen az írónő és tanulmánya méltatásának szentelte az akadémia. Elsőrangú szakemberek a legnagyobb elismerés hangján emlékeznek meg ebben a nagyszabású tanulságról és a csendben dolgozó, szerény írónőről.

A portugál nők ligája, mely eme kinevezés tényében újabb előrehaladását látja a női munka megbecsülésének és újabb állomását a női törekvések diadalútjának, rendkívüli közgyűlésben foglalkozott Michaelis de Vasconcellos asszony kinevezésével és köszönetet szavazott a kormánynak azért az elismerésért, melyben a női munkát újból részesítette.

UTAZÁS MAGYARORSZÁGON.

Írta: POGÁNY PAULA.

Az anyai szív rejtelmes, magasztos érzelmeiről Kiss József balladájánál szebbet aligha írtak. Akit e ballada cselekménye valaha megragadott és szívesen venni, ha legalább hasonló szenzációknak, érzelmek gondolatok, szenvedéseknek tanúja lehetne, ugyan szánna rá magát egy kis magyarországi utazgatásra. Ha csak kis szerencséje van, egész biztosan végigélvezheti. Akinek telik első vagy másodosztályon – mondjunk egy kellemes, szép vonalat: Budapesttől Brassóig, a világért se adjon 1 koronát a kalauznak külön szakaszért. Mert abban a külön szakaszban nem akadna alkalma a minap átélt, Kiss József versét eszünkbe juttató jelenetekhez hasonló tanulmányozni: Egy lovag, egy barátságos, folyosón sétáló, megszanja a folyosó ablaknyitogatásával próbálkozó nőt: „Méltóztassék hozzánk fáradni, csak kettesben vagyunk”. A lovag anyjával utazik, kit a lekötelező szívességgel beinvitált vendég tiszteletére különös, balladisztikus bánásmódban részesít. Ha szükségét érzi, megrugdossa, különösen éjjel, amikor a vendég aludni látszik. Az öreg, összetört, finomnak látszó dáma mártírként ül egész éjjel szűk helyén, a fia súlyos lábait ölében tartva. A fiú nem vágta ki a szívét, mert talán félt a börtöntől, de a holtra fáradt asszony reggel a fonnyadt testébe nyújtózkodó fiától gyöngéden megkérdezte: „Édes fiam, nem akarsz egy kis konyakot?”

A borra valóért szerzett külön szakaszban egyebet sem tanulmányozhatna. Pl. mennyit tudnak köpni az emberek – a padlóra. Igazán érdekes, szinte demokratikusnak, szinte szimpatikusnak mondható tünet, hogy a közúti szakaszoló nép és az elsőosztályon utazó kiváltságos lények köpködésre egyformán sokkal megbízhatóbb, sokkal alkalmasabb talajnak tartják a „kocsi belsejét”, mint a zsebkendőjüket. Milyen mulatságos volt, mikor a perzsa sah a plafonra köpött – shoking! –, mert a padlóra kell kérem köpni, az biztos talaj és közelebb van. Egyedül utazva azt sem tanulmányozhatjuk, mennyire vastagodhatik a levegő pl. Budapesttől Brassóig, ha 6 ember ül egy szakaszban. Mert ablakot nyitni, az veszélyes. Ezt a fontos egészségügyi tapasztalatot itt tanulhatjuk meg a legjobban. A levegő az „cug”-ot csinál és attól mindenki beteg lesz. Egy hölgy (zseniális fűzője van: álla keblén nyugszik, az u. n. „Leib”-on belül pedig minden úgy össze van préselve, mint fűgék a

zsákban): „Az istenért, ne nyisson ablakot, én súlyos beteg vagyok”. Kinek van szíve ablakot nyitni? Egy úr (fényesen tud köpni, Budapesttől Brassóig az övé a rekord, ami nagy szó annyi versenyző között): „Kérem, az a legnagyobb veszedelem, ha vonaton ablakot nyitnak. Tudok olyan esetet, hogy valakinek elferdült a szája”. A réműlettől ekkor megbénul egy percre az izzadság-fejlesztő mirigy tevékenysége. Egy pillanatig üvegszemeként merednek a már fejlesztett cseppek a merénylőre, ki szívdobogva véli kiolvasni belőlük: „És ön, ön a 70.000 halottra mert gondolni, ki évenként teleköpött, rossz levegőben szerzett tuberkulózisban elpusztult? Maga szívtelen, meggondolatlan!” Hódolatteljesen a kalauzhoz fordul a merész ablaknyitogató: „Kalauz úr (mintha azt mondaná: „Felség”). ugyebár, a vasúti szabályzat szerint a fülke egyik ablakát feltétlenül ki szabad nyitni?” És csak aki nem ül külön szakaszban, láthatja a kalauz felháborodását: „Ablakot kinyitni? Mi jut eszébe? Nem vagyunk mi szanatóriumban”. (Megjegyezzük, hogy csak az egyik oldal ablakáról volt szó s a kalauz támogatásával azok győztek, akik augusztusban hermetice elzárt kupéban kívántak hatodmagukkal izzadni, gőzölni és köpködni.) A köpködő derék úr a megnyugtató elintézésre végigdől a kényelmes üléseken (jutott neki, mert mi a folyosóra szöktünk), lábával a sarokba szorítja a beteg, magas fűzőjű nőt, ki teljesen kebelébe temetkezik.

Ki az oka annak, hogy ahová nézünk, piszok, brutalitás, a levegőtől, a fénytől való irtózás az, amivel legelőször találkozunk? Ki felelős egészségünkért, ki felelős azért a sok durvaságért, embertelenségért, amit égnék meredő hajjal vagyunk kénytelenek nap-nap után végigévezni?

Ézt megkérdezték már egynéhány vezércikkben is. Szó sincs róla, nem akarunk ezzel az irodalmi műfajjal vetélkedni, de múlhatatlanul szükséges, hogy mi is újból és újból hangoztassuk: A társadalom bűneiért maga a társadalom felelős. Miért főd meg őket, miért engedi, hogy életünk legszebb ünnepnapjait is mocsok, szenny, durvaság rongtsa el?

Tanulságul pedig még egyet:

Ha a boldog fürdölátogató most szeptember elején hazafelé tart és útja az ország valamely hosszabb vasúti vonalán visz keresztül és egyedül utazik és véletlenül nem férfi, hanem nő, fogadja meg a következő jó tanácsot:

Ha telve vannak a vasúti kupék és csak ott van hely, ahol 2 úr ül egy szakaszban, ne telepedjék rongyos 10-12 órára hozzájuk – ha sírós természetű van. Inkább álljon az ablakoknál e rövid ideig, vagy keressen olyan kocsit, ahol kinn van egy bőrülés. Nagyon szépen elülhet itt azon az éjszakán.

Mert ha megnyugtattja annak a két úrnak gondgyötört arca és bemerészkedik hozzájuk, igen furcsa német nyelvű diskurzusnak lehet tanúja és a tárgya. Ha nyugodt és tanulmányozó természetű, egész szépen el fogja viselni, hogy ez a két gondgyötört úr mint ajánlja fel udvariasan egymásnak, hogy is mondjam csak: az elsőbbséget. Az útitársnőről van szó. Előbb haragusznak, hogy kényelmes kettősüket megzavarta, de azután nem bánják: ők is üzleti ügyekben járnak, „hadd

keressen más is.* Ugyebár, csak erős idegzetű embernek szabad ilyesmit végighallgatni? Mert mit csinál egy sírós természetű nő, ha pl. arra gondol: és itt utazhatott volna egy külföldi nő, mondjuk? angol vagy német, mit gondolt volna szegény feje ezektől a tisztas emberekről, a vasútról, az országunkról, a viszonyainkról?

Hogy az ember ordító- és ütőképessége nem érheti el egy földrengés erejét! Mert fel kellene ordítani az embereket, szét kellene ütni ebben a gyönyörű, de bűnnel és piszokkal teli országban, hogy lakosai: a mi honfitársaink, felebarátaink, rokonaink valahára feleszméljenek. Ilyen ábrándozással telik az idő, mialatt a két úr abban a hiszemben, hogy nem értjük német szavukat, alkudoznak a mi bőrünkre. Egyre jók az ilyen tapasztalatok: serkentik, megerősítik törekvéseinket, mielőbb elérni azt a módot, a lehetőséget, eszközt, amivel segítünk civilizációt teremteni „Elő-Ázsiában”.

Mi ezt az eszközt választójognak hívjuk.

GLOSSZÁK.

A gyengébb nem. Herman Ottónak a B. H. aug. 10-iki számában megjelenti »A „hátaskok»”. című tárcájából álljon itt a következő részlet:

„Szerdán és szombaton tehát fölvonulnak a hátaskok: rosszul táplált asszonyok, kincstári munkások feleségei, özvegyei, kiknek szoknyájába otthon négy, néha hat gyermek fogódzik. Akad csitri leányka is.

És milyenek hát ezek az asszonyok? Az egész helységben nincs három-négy talpas-tenyeres menyecske; az asszonynép egyeteme satnya, lesoványodott, láthatóan elcsigázott; koravénült, foghíjas, – sok még golyvás is; ők mondják: a megerőltetéstől, amelyet a háti teher okoz. Lássuk a háti teher gyakorlatát. Az asszony, hogy bárcát válthasson, köteles kedden és illetőleg pénteken az erdőhivatalba menni, hol két háti teherre (többre nem lehet!) húsz fillérrel megválthatja bárcáját, amely a pénzen kívül egy fél napi munkavesztésbe kerül, mert az erdőhivatal hat kilométernyire van és sokan jönnek össze, ergo várni kell, amíg sorra kerül. Mikor a dolog eddig van, következik, hogy a váltott két háti terhet szerdán, illetőleg szombaton – és természetesen minden asszony a saját hátán – köteles hazavinni, mert ha nem teszi, a bárca elveszti érvényét I

A kincstár magas erdőrendtartása a háti terhet emberhátra szánta, tehát talicska, ló- és számárhát ki van zárva; aztán egyedül az emberháton való szállítás teszi lehetővé, hogy a kincstár ellenőrző közege annak a kálvária-útnak bármely pontján ellenőrizhesse a rendet, tudniillik valóban csak szitáz ágból áll-e a háti teher, s az egyes ág valóban csak oly vastag-e, hogy a térden ketté törhető? Mert ha vastagabb, az már kihágás! – És csak így tudható meg, nincsen-e a háti teherbe valami kis szekerce eldugva, mely a térd munkáját pótolná, mert ha egyszer hivatalosan emberi térd van mondva, akkor ki van zárva még Edison

* A szállodai prostitúció mellett az államvasúti egyike a legvirágzóbbaknak. Szerk.

is, összes fölfedezéseivel együtt. – És a humanitás? Az ősi, ergo már patinás rendeletekkel szemben éppen – nevetséges.

Haladjunk!

A kincstár illetékes közege tehát kijelöli az erdőrészt, vágást, ahol adott napokon háti teher szedhető. Az asszonyok legrosszabb ruhájukat öltik föl, hosszú hevederrel a hátukra kötnek valami összehajtott zsákot, mely a hátat a feltörés ellen védi s egyenkint vagy kis társaságban reggel és estefelé indulnak az erdőbe; völgy talpán, ameddig lehet, aztán föl lejtőre, hegyre, ahogy kell, kincstári nyelven, ahogy „muszáj”.

Aztán leteszik a hevedert, rá kellő pontra védőaljat s felgyűjtik a száraz ágat nagy nyalábra a hevederre, aztán összekötik. A hátra való felkötés úgy történik, hogy az asszony úgy fekszik hanyatt, hogy feje, mint párnára, a nyalábra jut, a mellen átköti a hevedert. Ekkor testhez húzza lábait, felvetegeti nagy erőlködéssel a nyalábot a nyakszirt tájára s végső erejének megfeszítésével talpra igyekszik állani. Az ifjabb bírja, az öregeken segítenek társaik.

Ekkor hazaindulnak, útközben föl-föltámasztva a terhet híd karfájára, alkalmas sziklára, hogy a mell lihegése alább hagyjon.

Mikor már ablakom irányába érnek, horogszerűen előregöbülnek, némelyik zihál, a nyak erei ki vannak dagadva – csurog a veríték – a teher inkább a keresztsontra, nyomva, megnehezíti a járást, látszik, hogy a láb teher alatt mozog: el kell szakítani a földtől, amelyhez a teher szorítja.

Ez tehát a kimerülésre törő járás. És azután miért nem osztozik ebben a kegyetlen munkában a férj – ha még megvan? Mert az keresi a család kenyerét és – nyíltan szólva – méltóságán alulnak is tartja a háti terhet – a vállát nem – vigye amazt az asszony!

Innen van az, hogy a legfrissebb hajadon – ha még akad – férjhez menve, pár év alatt elhervad, elsatnyul. Ezt megértjük, mihelyt megtudjuk, hogy nemcsak a konyha tüzének ellátásáról van szó, hanem a szegénynél asszony háta hordja össze a téli tüzelőt is! És úgy, amint ez a valódi asszonykínzás halad, degenerál a boldogtalan nő a kincstár telepein a háti teher nyomása, sanyargatása alatt.”

Arra gyenge a nő, hogy jogi előadást hallgasson, arra is, hogy miniszteri hivatalokban körömtisztogatásban versenyezzék a hivatalnok urakkal, kertészetre, órásiparra, cukrászatra és más effélére gyenge. De háttas igavonó barommal szabadon versenyezhet, sőt muszáj versenyeznie, hogy tisztelt férje-ura – akinek méltóságát sérti a háti teher, de nem az, hogy a felesége cipelje hátán a terhet – kellemes melegségben tűnődzhessék azon, hogy az általános választójog védelmi fegyvere egyedül neki, csak neki, az erős férfinek jár. Nem ismeri asszonyi méltóságát, aki a „károsokról” olvasva, szent felháborodásra nem gerjed és lökést nem nyer arra, hogy a nő jogaiért küzdők sorába álljon.

Mire való a gyerek? A lapok a minap jelentették: „Mohl és társai tékei (Baranya) lakosok gőzcséplőgépet vontattak harminc iskolás gyermek segítségével a szérűskertbe. Útközben a lejtőnél a gép mellett levő férfiak vigyázatlansága folytán az óriási gép gyorsan legördült és a gép mellett álló gyermekek közül két kis leányt agyongázolt, többeket súlyosan megsebesített”. A parlamenti nehéz munkát, a névszerinti szavazást, a folyosói viccelést, a pártvacsorázást, pezsgőzést a nehezebb munkára termelt férfi végzi, a gőzcséplőgép felvonásának szórakoztató játékát kis lányaink és fiacskáink végezhetik. Mert hát társadalmunkban az istentől rendelt, vagy a „természetes” munkafelosztás uralkodik.

Közvéleményhamisítás. A Népszava a minap ilyen címen dörgedelmes vezércikket eresztett meg azok ellen, akik a törvényhatósági bizottságok obstrukcióellenes határozatait komolyan veszik. A hivatalos presszió és a haladástól való félelem öleléséből származtatja a törvényhatósági határozatokat, amelyekkel szembe szegezi a koalíciós népgyűlések szűzi nászában foggant népgyűlési határozatokat. Mi pedig szemlélve a műfelháborodás krokodilus könnyeit, undorodva fordulhatunk el a hatalmi kapzsiság mindkét tényezőjétől. Kérdjük azonban a Népszavától: minek nevezzük el azt az erőszakot, amellyel a népgyűlési határozatokból a szólásszabadság és a gyülekezési jog brutálás megsértésével kirekesztik a nőkre vonatkozó követelést akkor, amikor erre a népgyűlések egyes résztvevői indítványt tesznek? Újpest és Erzsébetfalva kivételével egyetlen helyen sem bocsájtották szavazás alá a felszólaló nők indítványát, pedig bizonyos, hogy amint e két helyen, mindenhol, ahol tisztességesen, előzetes közvéleményhamisítás nélkül szavaztatják le, elfogadták volna. Közvélemény – hamisítás az egész népgyűlésesdi éppennyúgy, mint a törvényhatóságok határozatos díja. Itt is, ott is a hatalmon levők kijelentik: ez a terület a mienk, itt tehát csak azt szabad határozni, amit mi akarunk és a felséges népre éppúgy szól a „s Maul halten und Vivat schrei'n,” mint a törvényhatósági bizottságok függő viszonyban levő tagjaira. S ha Justh azt mondja: fűtülök a törvényhatósági határozatokra, Khuen-Hédetváry pedig lesajnálja a népgyűlések szemfényvesztő határozatait: mind a kettőnek igaza van. Ők tudják, hogyan „csinálnak” ezek a dolgok. De ha a Népszava saját ügyében felháborodik a közvéleményhamisításon és ugyanakkor orosz cenzurafőiskolai tanárságot érdemlő éber körültekintéssel gyomlálja a tudósításaiból a feministák népgyűlési felszólalásait, nemhogy elítélné a gyűlést rendező párttagjait a női indítványok erőszakos mellőzéséért, nemhogy a népgyűlés összes résztvevőinek semmibevevésén háborodnék fel, akkor a Népszava teljes gőzerővel hamisít, hamisít és hamisít. Közvéleményt hamisít. Ez úrnál bűn, de proletárnál sem erény.

A cseléd. Tán még a prostituálnál is nagyobb páriát fed ez a szó, amelynek korunk szótárából pusztulnia kell, mint ahogy pusztult a „rabszolga” szó. Háztartásunk segédmunkása emberjogainak elseje, hogy a munkaviszonyán kívül eső magánügyeiben ugyanolyan szabadságot

élvezzen, mint a társadalom többi tagja. A női „cselednek” kétségszűnhetetlen joga az egyesületbe való tömörülés. Ha a belügyminiszter a „Magyarországi Háztartási Alkalmazottak Országos Szövetségének” megalakítását megtagadja, éppen olyan súlyos törvényteleniséget követ el, mintha a Nagybirtokosok Országos Szövetségének alakítását hiúsítaná meg, mert az egyesületi jogosultság egyike azoknak a közjogoknak, amelyekből törvényes rendelkezés senkit sem zár ki, senkinek sem ad kiváltságot. Kételkedünk is benne, hogy a lakajok országos szövetsége ellen lett volna kifogása a belügyminiszternek. Mi pedig kívülről, ölbe tett kézzel nézhetjük, mint gázolnak bele abba a kevés közjogunkba, ami eddig megvolt. A Háztartási Alkalmazottak Országos Szövetsége alakításának megtiltása pompás adaléka az ideális liberalizmus kormányzásának.

Az ő törvénytudásuk. A választójogi koalíció nagy úr. Nem fél istentől, sem ördögtől. Csak egy hatalmas lény van, amely megremegtetí, amelynek láttára inába száll a bátorsága, cserbenhagyja büszke öntudata, gögös úrhatnásága, sőt még törvénytudásának utolsó foszlánya is. Ez a lény Bittner úr, az aradi, a rendőrtisztviselő. Vizer Lajos népgyűlési elnök pl. kimondja: „Most átadom a szót Wilhelm Szidóniának”. Erre Bittner rendőrtisztviselő délceg és daliás termetét a dobogó lépcsője elé plántálva kijelenti: „Itt nő nem fog felszólalni, a nők választójogáról nem engedek beszélni”. Erre az Ormos Ede, Szudy Elemér, Varga Ferenc szociáldemokrata, Zima Tibor, Györffy Gyula (képviselő. függetlenségi gárdatagok élénk helyeslése mellett az elnök, mintha csak a népgyűlés megapelláthatatlan védőszentje szólt volna le a mennyekből, készségesen „bezárja az ülést”. A nép igazságérzése kitör és méltatlankodva utasítja vissza a rendőr illetéktelen beavatkozását, de a vezetőség illő reverenciával hajítja meg magát a törvénynél is hatalmasabb Bittner úr előtt és illedelmesen ellejt. Ime az ő törvény tudásuk! Ezek az urak, kik közt törvényhozó képviselő, nagytekintélyű szocialista ügyvéd, meg egy szerkesztő is akadt, együttvéve nem tudták, hogy rendőrtisztviselőnek nincsen joga az elnöklésbe beleszólni, szót megtagadni. Mert hogy ezt tudva, törték volna elnökük dezavválását, nem illik feltételezni. Még kevésbé azt, hogy barátságos megrendelésre avatkozott volna az ügybe Bittner úr, az aradi népgyűlési rendezők – de becsületükre ki kell emelnünk nem a közönségük – kedvence.

Kinek a pénzén? Az angol parlament most tárgyalja a képviselők fizetésének díját. Évi 400 fontot (9600 koronát) szavaznak meg maguknak az angol képviselők. A tárgyalások során Walter Me Laren kijelentette, hogy nem tartja gentlemanhez illő eljárásnak olyan egyénektől fizetést elfogadni, akiknek nincsen beleszólásuk abba, kívánják-e érdekeiket az illetővel képviseltetni és akik érdekeik elhanyagolása esetén nem foszthatják meg mandátumától a képviselőt. Minthogy a nők adóját így megkérdésük nélkül fordítják majd a képviselők fizetésére, ő azzal a fentartással szavazza meg a javaslatot, hogy fizetéséből majd egy a nők adófizetésének kvótájával arányos összeget – a nő választójogáért küzdő egyesületnek fog átutalni mindaddig, amíg a nők választójogát törvénybe nem iktatják. Ha a női választójog minden határozott híve követi a

példáját, Mc Laren számítása szerint évi 12.000 fontot (288.000 koronát) juttathatnak a nők politikai propagandájának. Bezzeg kevésbé finnyások a magyar parlament gentlemanjei. Dehogy érzik ők magukat kitartottaknak, bár ők is tudják, hogy turnusos semmittevésük, pezsgős vacsoráik, névszerinti szavazásaik és egyéb időlopásuk költségét mi nők is fizetjük. Kitartatják magukat velünk, zsarolnak bennünket, lopják a pénzünket. Mindaddig, amíg meg nem adják a választójogunkat.

Ha nő tenné. A Tattersalban tartott népgyűlés tűzrendészeti rendelkezése szerint a teremben tilos volt a dohányzás. Feltűnő plakátok természetesen hirdették ezt a tilalmat. Ennek ellenére a szorongó tömegeből hol itt, hol ott bodorítottak vékony füstfelhőt a levegőbe, hol itt, hol ott kapkodták lejjebb az égő csutakokat, amint ellenőrző rendezői pillantás fenyegette a dohányzókat. Fent az emelvényen pedig az ország népének vezetői egyenesen a dohányzási tilalom plakátjára fújták a füstöt egymásután rágyújtott szivarjaikból. A rendezőség majd elepedett a dohányabsztinencia rövid ideje alatt, hidegen szívta a dohányt, ha már rá nem gyűjthetett. Nem tudtak a beszede figyelmébe, mert a dohány szelleme lenyűgözte őket. Kárörömmel csaptak le egy-egy elcsípett dohányzóra – persze nem a dobogón ülőkre. Tűz nem támadt, csak egy pár szegényes kabátba égettek lyukat. De ki veszi azt számon, amikor 15-20.000 férfit, két-három órára el akartak tiltani a dohánytól? Ugyan mit szólnának, ha mi asszonyok ilyen élet veszedelmet is semmibe vevő ördögig rabjai volnánk a dohánynak? Talán akkor bennünket is bevennének az erősebb nem felekezetébe.

Községi tanulmányi bizottság. Kopenhága városi tanácsa nyolc férfi – és három női városi tanácsosból álló bizottságot küldött ki a drezdai egészségügyi kiállítás és több német város egészségügyi és egyéb községi berendezésének tanulmányozására. Budapestről augusztus végén hasonló bizottság megy Bárczy polgármester vezetésével mellett hasonló tanulmányútra. De persze csak „mi férfiak, magunk között”? Hát nem elég, hogy a budapesti nők a községi adójukkal hozzájárulhatnak a bizottság költségeinek fedezéséhez?

A NŐK VÁLASZTÓJOGA.

A stockholmi kongresszus megnyitőünnepélyén elmondta CARRIE CHAPMAN-CATT elnök. (Befejezés.)

A választójogi szövetség azonban nem az egyetlen hatóereje a nők szavazati jogának. A svéd nők helyzetét megszabó sok törvény furcsasága jó szövetséges, mert oly mértékben sérti a nép közfelfogását, hogy az országot, az egész országot megtéríti a nők választójogának. Ime néhány szemelvény;

1. A nők a városi és megyei tanácsok megválasztásánál szavazati joggal bírnak és ezek a testületek választják meg a felsőház tagjait. A nőknek tehát a felsőház tagjai választásánál ugyanannyi szavazati joguk van, mint a férfiaknak, de ugyanaz a felsőház, melynek tagjait a nők is választják, teljesen méltatlannak tartja őket az alsóház tagjainak megválasztására.

2. A nők a községi tanácsokba is választhatók, 37 nő működik most mint városi tanácsos. Tizenegy nő

olyan város tanácsának tagja, amelynek közvetlen választójoga van a felsőház tagjainak megválasztásánál. A nők tehát közvetlen választói a felsőháznak és következőképpen több joggal bírnak, mint a legtöbb férfi, de ugyanezek a nők nem választhatnak alsóházi tagot.

3. Egy zseniális nő fog kongresszusunkon beszélni, akit nagy tehetsége elismerésül a Nobeldíjjal tüntettek ki. Nevét és műveit az egész világon ismerik. O választhat megyei és városi tanácsosokat, de – minden zsenialitása ellenére – Selma Lagerlöf nem szavazhat egy képviselő megválasztásánál.

4. A svéd választójogi szövetség elnöke kiváló, nagy tudós. Ősrégi szertartás szerint az uppsalai egyetemen ünnepélyesen megkoronázták a babérkoszorúval, de minden tudománya dacára kormánya nem tartja őt eléggé intelligensnek arra, hogy szavazatát leadhassa egy képviselő megválasztásánál.

5. Svédországban, ha valakinek nagyobb a jövedelme, több szavazat jogával bír, mely egészen 40 szavazatig terjedhet. Igen sok nő van, kinek 40 szavazata van községi választásoknál; én magam is találkoztam néhányal, akik üres zsebbel léptek az élet porondjára és saját vállalkozási tehetségük révén szereztek annyit, hogy ma negyven szavazat joga illeti őket. De még ezek a nők sem adhatnak le egyetlen szavazatot a képviselő megválasztásánál. Egy parlament, amely semmi mulatságosat nem talál ezen következtelen megkülönböztetésekben, abból hiányzik a humor iránti érzék.

A skandináv népek egy olyan fajt képviselnek, amely nem felejt el, hogy ősei a Vikingek voltak, akik a tengert tékép és iránytű nélkül járták be. Modern Vikingeket találunk mindezekben az országokban, kik éppoly rettenhetetlenül készek megoldani a modern problémákat, mint őseik. Nem valószínű, hogy abban a régi időben mindenki bátor és vakmerő lett volna. Bizonyára akadtak akkor is vészjósló pesszimisták, akik azon sopánkodtak, hogy a hajók sohasem fognak célhoz jutni, hogy a legénység a tengerbe fog pusztulni és hogy a vállalkozás örületes és ostoba dolog. Ennek az emberfajtának a prototípusa a mi egyetemi tanárunk – de akiket még ma is emlegetnek, azok mégis csak a Vikingek. Hogy mozgalmunkról teljes tájékozódást nyerjek, minden egyes elnökünkhöz kérdőívet küldöttem. A kérdések közt volt ez is: „Mi a jelentése a nőmozgalom növekvéséről hazájában?” 24 országunk egyik elnöke sem talált olyan jelt, amely visszafejlődés mellett tanúsíthatnák. Ehelyett mozgalmunk oly nagyfokú haladásáról számoltak be, hogy annak jellemzésére alig találhatunk megfelelő hasonlatot.

Számos országban a nőkre vonatkozó törvények revízió alatt vannak és a régiek helyett liberálisabbak vannak javasolva. Dániában a házassági formulából kiveszik az engedelmesség! esküt. Izland püspöke javaslatba hozta a nőknek egyházi tisztségekre választhatóságát és kijelentette, hogy maga Szt. Pál is javasolta volna ezt a reformot, ha még élne. Szilézia női földbirtokosai községi választójogot gyakorolhatnak képviselő útján és közcsodalkozásra vagy 2000-en éltek is e jogokkal. Szokatlan megítéletekben részesültek nők világszerte.

Egyidejűleg először választottak nőt a tanítók nemzeti

szövetségének elnökévé az Egyesült Államokban és Nagybritanniában. Eddig elzárt pályák megnyíltak a nők előtt. Egy kitűnően vezetett mozgalom eredménye, hogy Newyork város 13.000 tanítónője kivívta az egyenlő munkáért járó egyenlő fizetést. Nevezetes világhírű egyéniségek mind nagyobb számban csatlakoztak mozgalmunkhoz. A sajtó mindenütt barátságosabb lett mozgalmunkkal szemben. Világos, hogy a nő már nem az elfelejtett nem. V. György király trónfoglaló beszédében nejtől ezeket mondta: „Segítőtársam népem javára irányuló minden törekvésemben”. Azt hisszük, még egyetlen angol király sem fejezte ki azt, hogy felesége felelősségének is megosztója. Mondhatom, hogy bizonyítékaink szerint ellenfeleink bátyafala mindenfelé omladozik, mint régen Jerichóé, választójogi küzdelmünk trombitáinak harsogásától.

Sokan kérdik, hogy mért nem várjuk be türelmesen az okszerű fejlődés folyamatát, amely idővel biztosan meghozza a kívánt eredményt és hogy mért háborgatjuk békénket a dolgok siettetésével. Erre csak azt felelhetjük, hogy nem ülhetünk otthon összetett kezekkel, míg nőtársainknak rengeteg száma borzalmas igazságtalanságokat kénytelen eltűrni. A nők már elég vértanúságot szenvedtek abban a hamis helyzetben, amit évszázadokon át kénytelenek voltak elfoglalni. Türelmetlenül és hevesen tiltakozunk a régi állapotok ellen, mert jobb viszonyokat akarunk utódainknak örökségül hagyni. A modern gazdasági viszonyok százezrenként kényszerítik a nőket otthonuk elhagyására, ki a munka piacára. Jobb képzettség hiányában alsóbbrendű munkára szorítva, úgy dobálja a sors őket, mint a tenger a dióhéjat. Egyenlő munkáért mindenütt kevesebb bért kapnak, mint a férfi, mindenütt különbséget tesznek köztük a nők hátrányára és teljesen ki vannak szolgáltatva az ellenőrizhetetlen hatalmak kényének kedvének. Törvényhozó testületek, melyek sem a nőt nem értik meg, sem a nőknek térfoglalását a modern iparban, kísérik meghatározni béreiket, a munkaidőt és munkájuk egyéb feltételeit. Súlyosan vétettek e rossztanácsú törvényhozások, midőn félszeg szabályaikkal a nők ezreit az utcára, dobták ki. Ott terjesztik aztán a civilizáció borzasztó kimondhatatlanul tisztátalan veszélyét: a prostitúciót, támogatva a leánykereskedelemtől és azon elődsi férfiak által, akik e szerencsétlenek keresetéből tartatják ki magukat. E viszonyokkal szemben elérkezett a cselekvés ideje; a tétlenség tiszta bűnrészesség. A prostitúciót ma már nem említjük undorodó gyűlölettel, sem nem tekintjük oly dolognak, melyről ízléstelen illetlenség vitatkoznai.

Időszerű kérdés lett, amely egészen új jelentőséget nyert és sürgős figyelmet követel. Ma már tudjuk, hogy ez az alapoka mindenféle szörnyű betegségnek, amely fokozatosan degenerálja a fajt. Királyok palotájába jutnak éppúgy, mint szegények hajlékába. Valamit kell tenni; a fajt meg kell menteni, míg megmenthető. Mi nők választójoggal felfegyverezve fogunk küzdeni e szörnyű baj ellen. Azokat a szerencsétlen, természetből az anyaság szentségének rendelt teremtetéseket sárba tiporta valami kifícamított, természetellenes állapot és olyan osztályfokozta, amely aláassa a faj életét. De azért nekünk irtalmasoknak kell lennünk. mert ez a természetes és

kikerülhetetlen következménye a nőknek a világban elfoglalt helyzetétől évszázadokon át tapasztalt hamis fel fogásnak. Tudjuk, hogy vannak szerencsétlenek, akiket örökölt rossz hajlandóságuk vonzott erre az életmódra, de a kutatások bebizonyították, hogy e nőknek legalább kétharmadát gazdasági okok kergették raja, hogy itt keressék megélhetésük utolsó menedékét. Ezekért a nőknél nekünk küzdenünk kell, nincs jogunk nekik hátat fordítani. Az ő sérelmük a mi sérelmünk. Az ő létkérdésük a mi problémánknak egy része. Őket ugyanaz az igazságtalanság teremtette, amely ellen mi tiltakozunk.

Tehetetlen sikoltása ezeknek a züllésbe kényszerített nőknek, akik sokszázados igazságtalanságnak az áldozatai; hangtalan jajkiáltása sok ezer nőnek, aki hasonló züllés szélén áll; zajtalan segítségkérése azon asszonyok hadseregének, akik üzletekben és gyárakban tisztességes megélhetést és munkaviszonyokat követelnek; az a szükséglet, hogy a gondtalanabb asszonyok munkaerejét is a köz szolgálatába állítsuk; a nő jogi, társadalmi és gazdasági helyzetének az egész vonalon való teljes revidálása: mindez nem engedi, hogy tovább várjunk, habozzunk.

Hitünk és meggyőződésünk, hogy fajunk anyáinak legfőbb javáért és az egész társadalom nagyobb boldogságáért küzdünk, minden áldozatunkat könnyűvé, minden kötelességünket élvezetté varázsolja. A kényszerítő szükség buzdít bennünket, a győzelem biztossága napról napra új ihletet ad nekünk.

Új időket élünk, amely új és idegen problémákat vetett fel. Régi problémák új jelentőséget nyertek. A dolgok új rendjébe mi nők is bele akarunk szólni egyenlő súlyú szavunkkal: kevesebbel nem érzük be! Szolgálni akarjuk a sérelmeket, mik ellentállást, a jogokat, amik segítséget igényelnek.

Fordította: POGÁNY NÁNDOR.

A KERESKEDELMI

LEÁNYISKOLÁK KÖRÜL.

Írta: GERGELY JANKA.

Hosszú és örömtelen, de értékes tanulságokban bővelkedő az az utazás, amelyet az első kereskedelmi tanfolyamtól a Budapestten most megnyíló első felső kereskedelmi leányiskoláig meg kellett tennünk. Az expreszvonatok és a repülőgépek korában bizony többnyire gyalogszerrel figyelhattuk csak meg a női kereskedelmi szakoktatásnak gyorsnak éppenséggel nem mondható fejlődését. A húsz évvel ezelőtt szervezett női kereskedelmi szaktanfolyamok egyszerűen túlélték önmagukat. Húsz év előtt egészen jók lehettek, ha nem is tisztviselőképzés céljaira, de legalább a gyakorlati tanoncképzés elméleti kiegészítése gyanánt. Minthogy szervezetük hiányosságait húsz esztendő alatt a hivatalos körök is észrevették (elég gyors volt ez a meg-látási processzus), összeült a kupaktanács és kisütötte, hogy a kurzusok rosszak, a belőlük kikerülő növendékek nem állják meg a helyüket a tisztviselői pályán, tehát változtatni kell a tanterven. Eljutván ehhez a megállapításhoz, le is vonták a konzekvenciáit és átszervezték a női kereskedelmi szaktanfolyamokat. Ezt az átszervezést azonban a lehető legszerencsétlenebb módon vitték keresztül. Az az özönvíz előtti felfogás érvényesült ugyanis,

hogy a nőnek a tisztviselői pályán csak szerény megélhetést kell biztosítani, ehhez a szerény megélhetéshez pedig elégséges, ha az elméletileg megalapozott szaktudás helyett egy pár gyakorlati készség elsajátítására nyújtanak neki alkalmat. A főváros szerencsétlen irodai tanfolyamainak sippal-dobbal hirdetett fényes eredményei (szakemberek az ellenkezőjét tudják) imponálhattak úgy a szakoktatási tanácsnak, hogy – pestiesen szólva – egyszerűen bedőlt a főváros álláspontjának és sürgősen kiküszöbölte a tantervből azt a kevés elméletet is, ami eddig benne volt és ehelyett – hozsanna a széles látókörű férfiaknak, akik így akarták – kötelezővé tette a – gépírást.

A szakoktatási reform kérdése tehát nem hiába vajúdott hosszú éveken át. A vajúdás eredménye még kisebb, mint az a bizonyos kis egér, de legalább áldozatul esett neki egy fontos szaktárgy, a kereskedelmi földrajz tanítása.

A főváros ezen óriási vívmány lejében megszünteti eddigi irodai tanfolyamait, illetve azok elnevezését, de női kereskedelmi szaktanfolyam címen fenntartja – hír szerint – az összes eddigi kurzusokat, úgy hogy az immár egységesített tanterv alapján nem kevesebb mint tizen-hét tanfolyam ontja most már a 15 éves, szaktudással éppenséggel túl nem terhelt leánykákát a tisztviselői pályára. Különösebb jóslási tehetség nélkül is elképzelheti mindenki, aki ismeri a tőke és a munka harcának mozgató rugóit, hogy milyen lesz a helyzet a tisztviselői pályán néhány év múlva.

Kaptunk azonban flastromot is: a főváros megnyitja az első felsőkereskedelmi leányiskolát.* Nagy örömmel halljuk ezt és figyelmébe ajánljuk az új iskolát minden szülőnek, aki leányából igazi tisztviselőt akar nevelni. Az örömünk azonban nem zavartalan, mert sok okunk van féltetni az új iskolát, amelyre ezen a téren a kísérleti nyúl szerepe vár. A sok ok közül említsünk csak kettőt: az új iskola, mely a hároméves oktatás révén amúgy is erősen számít a szülők fokozottabb áldozatkészségére (amiben eddig a pontig teljesen igaza van), szerfelett drága is. Olyan magas tandíjat szed, hogy már ezzel is mesterségesen nagyon kicsire szorítja növendékei számát. Ezenfelül – úgy halljuk – borzasztó szűken méri a tandíjmentességeket, úgy hogy a vagyontalan, de intelligens középosztály gyermekeit egyszerűen kirekeszti. Honnan rekrutálódják már most az iskola tanuló-anyaga, ha a leginkább számba jövő társadalmi rétegeket eleve kizárják belőle, ellenben a főváros maga csábítja őket tizenhét jóval olcsóbb és jóval rövidebb kereskedelmi kurzusába? Nem inkább az új iskolának kellene, ha egyelőre anyagi áldozatok árán is, minél nagyobb látogatottságot biztosítani? Hogyan akarja a főváros ezzel az új iskolával az önmaga csinálta tisztességtelen versenyt kiállani?

Valósággal édesgetni kellene ebbe az iskolába a tanulókat és ránevelni a szülőket arra, hogy ebbe a sokszorosan drágább iskolába adják gyermeküket, mert az alaposabb szakképzettség olyan befektetés, amely idővel bő kamatot hoz.

* Minthogy a Vas-utcai iskolaépület még nem készült el, a beírá-sok a Rökk Szilárd utcai kereskedelmi fiúiskolában folynak.

A nagykoncepciójú szociálpolitika úgy kívánna, hogy az ismeretek tárháza bárki előtt nyitva álljon, mérítsen abból kiki annyit, amennyit elbír. Az észszerű iskolapolitika meg azt kívánna, hogy az új iskolatípust, ha már megcsinálja a főváros, igyekezzék is minél intenzívebben kihasználni és ennek érdekében is szüntesse be a rövid tanfolyamokat, melyek megfelelő tisztviselőanyag nevelésére alkalmatlanok; de annál alkalmasabbak arra, hogy sírásói legyenek a még meg sem nyílt felső kereskedelmi leányiskolának. Vájjon ez a két modern szempont összefogva legyőzi-e a főváros iskolapolitikájában is mindjobban lábrakapó reakciót, mely a kereskedelmi szakoktatás terén oly féltő gondossággal igyekszik a nő számára „a szerényebb megélhetést” biztosítani!

NÉHÁNY SZÓ KIS GYERMEKEINKRŐL.

Felhívás a feminista anyákhoz!

Írta: STRICKERNÉ POLÁNYI LAURA dr.

A feministák egyesülete oly jóhiszemű melegséggel fogadta tavasszal azon néhány szót, amelyet e témáról alkalmam volt elmondani, hogy azt hiszem e lap olvasói egyike-másikának éppoly eleven aktualitását ez a kérdés, mint jó magamnak. Nem tudok tudatos, a tudományos igazságokat elevenen érző és a társadalmi és nemi igazságosságra vágyódó anyát elképzelni, akinek nap-nap után ne fájjon, ha gyermeke a mai zavaros nevelés áldozata lesz. Pedig 5-6 éves korában az lesz.

Csak a legalkalmasabbak társadalmi együttműködésével akadályozhatjuk meg azt, hogy gyermekeink mikor megteremtik magukban a világ képét mai tudomány, mai kötelességérzet és mai reménykedések helyett zavaros, komolytalan és tisztátlan fogalmakat kényszerüljenek alkotni.

Egyszer életében kérdez az ember őszintén, fogadja el és éli át a választ: 5-6 éves korában. És ekkor csapják be legsúfábban. Örökre. Ennek a becsapásnak sebeit sanyiljuk előítéleteinkben, idegeinkben, akaratszabadságunk minden tudatos és öntudatlan akadályában élünk végéig.

A lelki szabadság és jóhiszeműség de hamar oda van! A gyermek már zárkózott, bizalmatlan, ideges, bűnös.

Tetézzük a bajt. Az amúgy is már ideges kis gyermeket elküldjük az iskolába, ahol a játszva elvégezhető tananyagért félnapokat ül testi mozgás, művészi élmény, levegő és mosoly nélkül.

A lelkileg elvertelenedett kis gyermek itt vertelenedik el testileg, esztétikailag. Itt csontosodnak meg még a minap oly hajlékony tagjai, itt szikkadnak ki már kisbaba korában oly eleven zene-, szín-, forma-élményei.

És ha ebben a sivár, félrevezetett kis agyban, padban nevelt testecskében még volna valami ép ideg, a gyermeki lélek bámulatosan komplikált életében járatlan idsgen tanító hogyan találna alkalmat rá, hogy egy finom rezdülésre rávágjon, hogy gyógyíthatatlan sebet ejtsen a kis meg nem sejtett lélekben.

Feminista társaim mint lányok bátran küzdenek intenzív, felelősségteljes testi, lelki, gazdasági szüzességü-

kért, mint asszonyok tudatosan adják és értékelik családfentartó produktív vagy háztartási munkájukat, mint emberek lázadva, vágyódnak politikai nagykorúságokra – de mint anyák is új típust kell hogy teremtsenek.

A tudatos anya anyasága nem nézheti végig élte legnagyobb ajándokának ezt az elkorcsítását. Küzdenie kell azért, hogy gyermeke világosságban, harmóniában, abszolút igazságokkal tápláltan alkossa meg a világ képét, gondoskodnia kell arról, hogy amit az új higienia, testkultúra hozott, azt kis gyermeke ruganyos tagjai felvegyék magukba, ami érzékfejlesztő, művészi lehetőségeket és életértékeket ígérő munka a kis gyermekben kell hogy történjék, azt átélje.

A testi és lelki lehetőségek kivirulása és gazdagodása csak a legújabb gyermeklélektant ismeretek alapján épült harmonikus megértő munkában, hasonlevő szülők gyermekeinek társaságában lehetséges.

Ilyen társas munkában élnek az én kis gyermekeim napi 2-3 óráig és míg ezalatt játszva végezhetik el a tananyag pozitív részét*, másrészt testüket a legújabb Mensendieck-torna, zenei hallásukat és testi ritmusérzéküket Dalcroze zenetorna, szín- és formaérzéküket agyagmintázás és pasztellkísérletek fejlesztik. Képzletviláguk a való világ tudományosan igaz, érzésben derűs és optimista képével gazdagodik, bizalmasan és konkrétan beszélgetve a természet és társadalom, emberi munka és technika rendjéről.

A természet és társadalom követelte nagy és kéréllhetetlen erkölcsi kötelességekkel már e reális és nyugodt világosságban ismerkedik meg a gyermek és hálás hittel fogadja őket minden jóra vágyó kis igazságos lelkébe.

Ez az én kis gyermekeim társasmunkája. 5-6 évesek most és szívesen fogadnak be egynéhány munkatársat.

Akinek oka van e társasmunka iránt érdeklődni, annak igen szívesen adom meg a legrészletesebb elméleti és gyakorlati felvilágosításokat.

SZEMLE.

A választójogi ankét. Megint brutálisan arculcsapták Magyarországot női társadalmát. Khuen-Héderváry gróf belügyminiszter augusztus 5-én az ország főiskoláihoz, szociális, gazdasági és kulturális testületeihez köriratot intézett, amelyben véleményüket kéri a megalkotandó általános választójogról. E köriratban többek közt ezeket mondja: „A választói jog reformja a törvényhozás legközelebbi feladata, amelynek szerencsés megoldásához a nemzet jövő fejlődésének nagy érdekei fűződnek. Éppen ezért igen nagy fontosságot tulajdonítok annak, hogy a reform előkészítésének munkájánál módomban legyen minden tárgyilagos szempontot gondosan mérlegelni. De a statisztikai adatok útmutatásán kívül szükségesnek tartom azt is, hogy a pártszempontokon és a napi politika áramlatain lehetőleg felülemelkedő, alaposan

* A vallásitanítás persze ide nem tartozik, aki kis csemetéjét vizsgáztatni akarja, ezt az anyagot elvégezteti vele otthon.

átgondolt véleményekből ismerhessem meg a magyar tudományos és társadalmi élet mindazon tényezőinek felfogását, amelyeknek szava e kérdés szempontjából elsősorban tarthat számot figyelemre. Úgyisint ismerni óhajtom azoknak a gazdasági szakköröknek véleményét is, amelyek úgyszólván naponként figyelik az ország gyakorlati kérdéseit, érzik bajait és kutatják orvoslásuknak módját. Evégből mindenekelőtt a magyar közélet ama tényezőihez fordulok bizalommal, amelyeknek állásfoglalására kiváló súlyt helyezek s amelyeknek egyrésze a választói jog kérdésével elméleti vagy gyakorlati szempontból már úgyis hivatásszerűen foglalkozott”. Ezt az írást elküldték fűnekfának, még egy „Liberális Népszövetség” nevű általános ismeretlenségnek örvendő, úgylátszik a holdban létező testületnek is. De nem küldték persze a nők egy kulturszervezetének sem nem küldték a választójog kérdésével foglalkozó Feministák Egyesületének, sem a Férfiligának. A Feministák Egyesülete nyilvános gyűlésen foglal majd állást a kormány ezen eljárása ellen.

A nők választójoga Wisconsinban. Június elején Wisconsin (Egyesült-Államok) parlamentjének mindkét háza óriási többséggel elfogadta a nők választójogára vonatkozó törvényt, amelyet az állam kormányzója is szentesített. A törvény véglegesítéséhez még egy népszavazás kedvező eredménye szükséges. Az idén öt amerikai államban folyik majd népszavazás e kérdés körül.

Hagyatékok. Dr. Elsa Echelsson, az uppsalai egyetem elhunyt magántanára 60.000 svéd koronát hagyott a svéd egyetem jogi fakultásainak női hallgatói számára alkotandó stipendiumokra. – Kotoreff orosz milliomos a pétervári női orvosi egyetemnek egy millió rubelt hagyományozott. – Úgy halljuk, hogy egy nemrégiben elhunyt magyar milliomos közel félmilliót hagyományozott egy női kertészeti iskola létesítésére. Biztosat még nem sikerült meg tudnunk.

Kongresszusok. A drezdai hygienai kiállítás igazgatóságának felkérésére a Neomaltuzianus és eugenetikai világszövetség szeptember 24-27-ig nemzetközi kongresszust tart, amelyen e kérdések világhírű szaktudósai tartanak majd előadásokat. Köztük: dr. Drysdale, London, Róbert Michels, Turin, dr. Helene Stöcker, Berlin, dr. Rutgers, Hága, Knut Wickseil tanár, Lund, Marie Stritt, stb. Utána szeptember 28-30-ig az első nemzetközi anyavédelmi kongresszus lesz ugyancsak kiváló szakemberek részvételével. Előadói: Louis Frank Brüssel, Félix Pausineaux a Mutualité Maternelle igazgatója Paris, dr. Paolina Schiff egyet. tanár, Milano, Kiessling lelkész, Hamburg, Mathilde Cohentervaert-Israels, Hága, Schwimmer Rózsa, Budapest, dr. Anna Schabanoff, St. Pétervár, Mrs Drysdale, London, dr. Ofner képviselő, Wien, dr. Edward Dávid képviselő, Berlin, Frida Steenhof, Stokholm, Wahrmond tanár, Prága, Grete Meisel-Hess, dr. Iwan Bloch, Berlin, Rosa Mayreder, Wien, dr. Eulenburg egyetemi tanár, Berlin, stb. E kongresszusok iránt érdeklődőknek bővebb felvilágosítással szolgál szerkesztőségünk.

A francia nőmozgalom köréből. A Jus Suffragii jelentése szerint az auvergnei választójogi egyesület a városban tartott országos békekongresszussal kapcsolatosan nagy választójogi demonstrációs gyűlést tartott, amelynek elnökségét Charles Richet, a kiváló pacifista vállalta. Az előadások és felszólalások sorozata mind abban jegecesedett ki, hogy a nők választójoga multhatatlan kelte a békének. Egy Parisban tartott népgyűlést kizárólag az antialkoholizmus kérdésének szentelte a választójogi szövettség, kimutatva, hogy csak a nő választójoga biztosíthatja az alkoholelleses küzdelem hathatós eszközeit Augusztus 6-án Nantesben az egyetemet végzett nők és a tanítónők kongresszusán egyhangú határozatban sürgették a nők választójogát.

Az H. N. Sz. Közgyűlése Brassóban.* Június 30-án és július 1-én tartotta a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége közgyűlését Brassóban. Brassó igen messze van Budapeستől, de a nagy távolság sem mentheti azt a részvétlenséget, melyet a szövetség tisztikara és a csatlakozott egyesületek részétől tapasztaltunk. Elnök, titkár, pénztáros és a legtöbb tanácsstag távol maradt a közgyűléstől, az ország különböző egyesületei alig küldtek képviselőt, összevissza négyen: Rosenberg Augusztus, Herich Károlyné, Markos Györgyné és Pogány Paula (utóbbi mint a Feministák Egyesülete és a Nőtisztviselők Országos Egyesületének küldötte) képviselték a központot. A brassói nőegyesületek, nemzetiségi vidéken lévén – igen szép számban vannak –, igazán szépen kitétek magukért, úgy hogy a közgyűlés látogatottság tekintetében jóval felette állt a Budapesten tartottaknak. Ha a központ nem is hozott sok új és radikális kérdést megvitatásra, a kizárólag jótékonyági munkának élő brassói hallgatóságnak ez is sok értékes buzdítást nyújthatott. Rosenberg Augusztus, a szövetség fáradhatatlan alelnöke, a közgyűlés egész szellemét a jótékonyág ellen és a szociális munka felé irányította. Június 30-án előadást tartott a nőkérdésről is. Dicséretes pártatlanságával ez az előadás sok hívet szerzett mozgalmunknak, bár a közgyűlés további lefolyása alatt pártatlannak éppen nem mondható kijelentéseket hallottunk az elnöki emelvényről elhangzani, melyek mintha az előadás szép hatásának ellensúlyozására törekedtek volna. Különböző napirenden lévő indítványok jobbára szintelen előterjesztése és Árpád szobrának megkoszorúzása töltötte ki a napot. Az indítványokat sok szociális érzékkel úgy válogatták össze, hogy a jótékonyággal foglalkozók egy kis bepillantást nyerhessenek a szegénységet kísérő, előidézéző nyomorúságokba és ezáltal érdeklődésük a bajokat megelőző munkára irányuljon. Az előterjesztések sorrendje különben a következő volt: A tanács előterjesztése: a pálinkamérések vasárnapi munkaszünete tárgyában. A Magyar Védőegyesület előterjesztése a hazai gyárak közös védőjegye tárgyában. Előadta Markos Györgyné. A Nőtisztviselők Országos Egyesületének előterjesztése: kereskedelmi felügyelet irányában. Előadta Pogány Paula. A Tanács előterjesztése: egységes középfokú leányoktatás iránt. Előadta Rosenberg Augusztus. A Nőtisztviselők Országos Egyesületének előterjesztése az üzleti záróóra törvényes rendezése és a vevőközönség szervezése tárgyában. Előadta Pogány Paula. A Tanács előterjesztése a tuberkuló-

* Technikai hiba miatt múlt számunkból kimaradt.

zis elleni küzdelem dolgában és a Szövetséget alkotó rokon-egyesületek egymással való közvetlen érintkezése tárgyában. Előadta Rosenberg Augustza. A kevés lendülettel tett indítványokat vita nélkül elfogadták. Ez a közgyűlés szomorú illusztrációja annak, hogy a Szövetség még mindig nem tudta a körébe tartozó 89 magyarországi nőegyesületet munkája iránt érdeklődésre kelteni, még kevésbé lelkesíteni.

Magyar női pilóta. Első magyar pilótának készül Steinschneider Lily, aki automobilvezetői vizsgája letétele után a wienerneustadti pilótaiskolában vétette fel magát. Ugyanott nyert pilótakiképzést Frida Gerome osztrák színésznő is.

Tudományos kutatás. Az ausztráliai kormány egy asszonyt bízott meg a brit-újguineai Pápuaföld tanulmányozására. Kutatásaival főképpen azt kell megállapítania, alkalmas-e a talaj telepítésekre.

NŐK a francia állam szolgálatában. Körülbelül 120.000-re teszik a francia állam szolgálatában levő nők számát. Közülök 18.678 postatisztviselő, ezek közt 693 levélhordó. A 6356 állam vasúti hivatalnok közül 5313 váltóór, 3920 nőtisztviselőt alkalmaz a hadügyminisztérium, 442 a tengerészeti hivatalt szolgálja, az állami pénzügyi hivatalokban 15.266 nő dolgozik, 23 nő tolmács a külügyminisztérium spanyol, marokkói, egyiptomi és törökországi hivatalaiban.

Nők szállodai szolgálatban. Amíg a mi szállodáinkban csak a legpiszkosabb (egyben, fájdalom, sokszor más értelmében a szónak is piszkos) munkára alkalmaznak nőket, külföldön a szállodák minden munkaágában találunk nőket. Svájc. Anglia stb. mellett különösen a svéd szállodákban feltűnő a női alkalmazottak száma. Stockholm legelső szállodájának vezérigazgatója is nő, a híres Abiskói turistatelepet Dahlström-Vogelsand asszony vezeti páratlan hozzáértéssel és ügyességgel. Marstrand turistaszállodájában már két év óta női portást alkalmaznak. A fiatal svéd nő, aki anyanyelvén kívül még négy nyelven beszél, előbb egy göteborgi szálloda tisztviselője volt. Szerinte a portási hivatal, amely csak ügyességet és tájékozottságot igényel, valóságos könnyű foglalkozás nők számára.

Különfélék. Henriette Hornik asszonyt a kairói Abbas kórház fogászati osztályának vezetőjévé nevezték ki. – A bajor pénzügyminisztérium 160 adóhivatalban állást szervezett női segédhivatalnokok számára. – A németországi szociáldemokratapárt jelentése szerint 570 szervezetének elnökségében nő is helyet foglal. (Akárcsak nálunk!) – Sannois község Mme Yardot községi titkárrá nevezte ki. – A wieni kereskedelmi törvényszék most nevezett ki első ízben nőt becsüsnek és tanácsadó szakértőnek. – A newyorki új postaépület tervezésével Marion Panks magánmérnököt bízták meg. Ő már számos középület tervezésével szerzett hírnevet. – A lipcsei egyetem rendes tanári katedrára hívta meg dr. Gertrud Wokert, a berni egyetem kémiai magántanárát, a svájci nőmozgalom ifjú vezérét. (Budapesten a Feministák Egye-

sülete meghívására két év előtt tartott nagysikerű előadást a nők választójogáról.)

Irodalom. Helyszüke miatt e rovat az e havi számból kiszorult.

SZERKESZTŐ ÜZENETEI.

Galilei Klub tagja: Szívesen. Pl. ezt (Népszava, június 27.): „Agitáció a nők választójoga ellen. A feministák vasárnapi nyüzsgései. Nem tudni, mi okból, a magyarországi feministák az utóbbi időben az erejükből kitellő legnagyobb agitációt fejtik ki a nők választójoga ellen. Hogy milyen ok vezeti őket ebben – éppen olyan kevésbé tudható, mint az, hogy minő célt akarnak elérni vele. A demokratikus reformnak annyi ellensége és olyan hatalmas ellentábora van Magyarországon: hogy ez nem szorul rá a feministák támogatására. De a feministák kéretlenül is támogatják őket, amikor vasárnaponként fölvonul a feministatábor a választójogi szövetség gyűlésein s ott olyan jeleneteket szeretne rendezni, amelyeknek sikerülte igen hatékony érv volna a reakció embereinek kezében nemcsak a férfiak, de a nők általános választójoga ellen is. De szerencséje a választójog ügyének, hogy a fölvonuló feministatábor egytől három szál lélekig terjedő tömegeből szokott állani s ennyi embernek – még ha nőneműek is – a kotnyeleskedése nem okoz sehol semmi zavart. Azt gondoljuk azonban: amennyi erő nem elégséges nagy és lelkes gyűlések megzavarására, annyi erővel is lehetne hasznos agitációs munkát végezni a nők választójoga érdekében – a nők között. Mert amint választójogi küzdelmek történelme mutatja: a munkások választójogának a dolga azóta haladt előre mindenütt a világon, mióta maguk a munkástömegek követelik. A nők választójogáért való harc megindításának is a nők fölvilágosítása a legfontosabb feladata. Ezen a téren nem igen látjuk a feministákat dolgozni, hanem ahelyett hármashat-négyesben ott hemzsegnek a választójogi szövetség gyűlésein, igen csekély örömet okozva szereplésük jelentéktelenségénél fogva még a reakció embereinek is. Persze sokkal kényelmesebb dolog a mások agitációjának gyümölcseit leszedni, mint vállalni az agitációnak és felvilágosításnak fáradtságos, sokszor meddő a legtöbbször a lapokban való szerepléssel össze nem kötött munkáját. Ha majd ezen a téren fejtenek ki a feministák annyi buzgalmat, mint amennyinek látszatát szeretnék fölidézni a vasárnapi kirándulásaikkal – majd akkor lehet velük komolyan szóba állani a nők választójogának kérdésében.”

Kézdivásárhelyi: Köszönjük a Székely Hírlap tárcáját, amelynek piszkos kiszólásait természetesen nem tiszteljük meg válasszal. Mindenesetre hálásak vagyunk minden bennünket érintő újságközlemény beküldéséért.

Karánsebesi: A Szörénység cikke: szörnyűség; azaz csak szörnyű csacsiság. Egyebekben: mint fent.

Ügyvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Főtitkár:
HELLERNÉ BOLBE-
RITZ GEORGINA
V., Asany János-u. 1.

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.

Tagdíj díj tétel szerint; legalább évi 10 korona.

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Hivatalos órák: kedden
és pénteken 6–8-ig.
Magántanfóknak elhe-
lyezése ugyanekkor.

Az egyesületek Ságjai díjtalanul kapják a lapot. – Évi tagdíj rendes tagoknak 12 K, kültagoknak 6 K.

Tanfolyamaink szeptember elején nyílnak meg. Ez máj tizenkettedik évfolyama lesz továbbképző tanfolyamainknak, melyeknek az a céljuk, hogy állásban levő kartársaink szakismereteinek esetleges hiányait pótoljuk. Kurzusainkat elméletileg és gyakorlatilag képzett kiváló szakemberek tanügyi bizottságunk állandó felügyelete mellett vezetik, úgy hogy azokban mindenki megtalálhatja a hiányos szakoktatás legjobb kiegészítését. A tanfolyamnak tárgyai:

Magyar és német levelező és vitagyorsírás, gépírás hatféle rendszerű írógépen.

Könyvvitvel.

Német és angol nyelv (kezdők és haladók számára, külön-külön csoportokban).

Egy-egy kurzusra csak kevés jelentkezőt veszünk fel, hogy a tanulást ezzel is eredményesebbé tegyük.

Közelebbi felvilágosításokat a titkárság ad; beiratkoznai szintén a titkárságnál lehet. Jól teszi mindenki, ha szakismereteinek esetleges hiányait késedelem nélkül pótolja. Különösen a német nyelv ismeretének fontosságára utalunk.

ÖSSZEJÖVETELEK SZEPTEMBERBEN.

8-án, pénteken (ünneppnap) délután sétá. Útirány: Farkasrét – Svábhegy, a Weiner-féle telek érintésével (1. lapunk legutóbbi számát). Találkozás a farkasréti villamos végállomásánál d. u. pontosan 4 órakor.

12-én, kedden este 7 órakor: Üdülők értekezlete. Kérjük mindazok megjelenését, akik ez évben üdülőtelepünkön időztek, hivatalosak továbbá üdülőtelepbizottságunk összes tagjai.

17-én, vasárnap: kirándulás. Útirány: Pilis-Csaba, Remete-barlang, Hűvösvölgy. Indulás a nyugati pályaudvarból reggel 8 óra 45 p.

6-án, 13-án, 20-án és 27-én, szerdánként: Együttes séták. Az útirányt esetről-esetre a napilapok útján közöljük. Az úipesti sétahajózásokat a kolerajárványra való tekintettel szüntettük be.

Augusztusi krónika. A nyári szünet után, augusztus közepén tartottuk első választmányi ülésünket, melyen 57 jelentkezőt vettünk fel a tagok sorába. Ugyanakkor 111 elhelyezésről tett az iroda jelentést. Behatóan foglalkozott ez az ülés a nyár folyamán felmerült mindazon eseményekkel, melyek a nőtisztviselői kart és egyesületünket érintik. Örömmel vette tudomásul a választmány a fővárosnak azt az elhatározását, hogy most, szeptemberben megnyitja az első három évfolyamú felső kereskedelmi leányiskolát. De nem hallgatta el a választmány azt az aggodalmát, miszerint attól tart, hogy az iskola nem lesz elég látogatott, mert a főváros fenntartja mind a 17 egyéves kereskedelmi tanfolyamát, s elvonja ezekkel az új iskola növendékanyagát. Aggodalmat keltőnek tartja a választmány a zugiskolák elszaporodását és újból megbélyegezte a K. A. O. E. inkollegiális eljárását, melyet újabban azzal dokumentál, hogy zugtanfolyamokat tart fenn és azokról azt hirdeti, hogy „miniszteri rendeletre” szervezi őket.

Őszi program. Az egyesület őszi munkaprogramjára vonatkozólag kérjük tagtársaink írásbeli indítványait, melyeket egy rövidesen egybehívandó tagértekezleten fogunk tárgyalni.

Szombathely.

A szombathelyi nőmozgalom egy nagy és érzékeny vesztesége keltette fel csak a tagok figyelmét és hozta egybe nagyobb számban tagjainkat egyesületi ügyenkibeszérlésére. Egyesületünk titkárja, Trombitás Erzsí búcsúzott el tőlünk. Hivatása szólította el egyesületünköt, amely jórészen neki köszönheti létét és virágzását. A belügyminiszter menhelyi írodatisztte nevezte ki és a debreceni gyermekmenhelyhez az ellenőri teendőket végzésére osztotta be. Ámbár nincs egy tagja sem egyesületünknek, aki nem örülne szívöböl ezen előléptetésnek, amely egyúttal a nőmozgalom terén is örömdetes előrelépést jelent, – mégis távozásának első híre, az egyesület jövendő sorsa felett való komoly aggodást és őszinte veszteségérzést keltett az egyesület tagjaiban és mindenütt ahol az egyesület ügye iránt érdeklődés és működése iránt rokonszenv mutatkozik. Trombitás Erzsí távozásával nemcsak a titkárját veszítette el az egyesület, hanem a nőmozgalom legagilisabb tagját is és távozása valóban pótolhatatlan vesztesége egyesületünknek. Ő volt az, aki 5 évvel ezelött sok fáradsággal és lankadatlan buzgalommal, leküzdve a kisvárosi előítéletek nagy sokaságát, megteremtette egyesületünket és vezetésével sok szimpátiát és jóbarátot szerzett a nőmozgalom ügyének. Debrecen sokat fog nyerni az ő személyében, de sokkal többet veszünk mi szombathelyi nőtisztviselők. Az egyesület titkári teendőinek ideiglenes vezetését Halász Jóssefné vállalta el az új választásig, vagy addig, amíg esetleg hamarosan valóra válik az a reményünk, hogy Trombitás Erzsí Szombathelyre visszatér.

HALÁSZ JÓZSEFNE.

Nőtisztviselők nyugdíja. Számos oldalról érkezett kérdezősködésre sommásan válaszolunk és az érdeklődőkkel közöljük, hogy részünkről a Magántisztviselők Országos Nyugdíjegyesületéhez való csatlakozásnak vagyunk évek óta hívei és pedig nemcsak azért, mert az a legrégibb és valóban emberbaráti szeltemben vezetett ilyenfajta intézmény, hanem azért is, mivel ha valahol, úgy éppen a biztosításnál, a nyugdíjellátásnál helyes, sőt egyedül jó a nagy számokra támaszkodni. Melyik intézmény szolgálhatja jobban tagjai érdekeit, mint az, mely 18 év óta áll fenn és fejlődik és amely éppen fejlődése fokozására is állandóan foglalkozik a kedvezmények szaporításának kérdésével? Ha van még megoldatlan és kívánni való a nyugdíjellátás körül, úgy ebből azt a következtetést levonni, mintha jobb lenne az ellátás nélküli állapot, vagy több előnyt nyújtana egy életbiztosítás vagy takarékkönyv, végzetes hiba lenne. Sokan drágálják a nyugdíjbiztosítás díjait. Erre válaszunk csak egy lehet: a matematika előtt meg kell hajolnunk. Ez pedig azt mondja, hogy ezekre a nagy díjakra szükség van, ha nem akarjuk, hogy idővel a nyugdíjalap képtelen legyen fedezni a nyugdíjakat. De ha drága is a nyugdíjellátás, ha találunk is még egy és más kifogásolni valót benne, kétségtelen, hogy mindazonáltal az egyedüli racionális módja a jövőnköröl való gondoskodásnak. Ezért hangsúlyozottan ismétljük, hogy a t. kartársak jobbat nem tehetnek, mint azt, hogy minél előbb lépnek a Magántisztviselők Országos Nyugdíjegyesületébe.

Külföldi meghívókat és értesítéseket nem küldünk.

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE HIVATALOS ÉRTESEITSEI.

**Postatak. 17764.
TELEFON 80-75.
Egyesületi helyiség:
VI., Andrássy-út 83.**

Politikai propagandaköltségeink fedezéséhez újabbán hozzájárultak:

K. L. Születésnap ajándékmegváltás címen	50.-	K
Wagner György önképzőköri jutalomdíja	10.-	„
Pécsi ifjúsági előadás gyűjtése	2.57	„
Salzberger Margit, Alsókubin	5.-	„
Eddigi kimutatásunk	7720.71	„

Akik a nyáron át csak pihenésüknek és üdülésüknek élhettek, mutassák be elismerésüket a nyáron át folytatott lelkes, hasznos, de csak egyes tagtársaink munkái és pénzáldozatkésztségét terhelt hatalmas propaganda-munkáért azzal, hogy a további propagandánk költségeinek fedezéséhez hozzájárulnak.

SZEPTEMBERI MUNKATERV.

3-án, Kolozsvárott: választójogi népgyűlés.

3-án, Székesfehérvárott: választójogi népgyűlés.

3-án, Debrecenben: választójogi népgyűlés.

15-én, pénteken d. u. 6 órakor egyesületünk helyiségben taggyűlés, amelyen minden egyes tagtársunk megjelenését kérjük. Napirend: a nők választójogi világtalálkozó szervező bizottságának megválasztása. Ezt megelőzi a stockholmi kongresszusról szóló beszámoló. Előadók: a kongresszuson résztvevő összes tagok. Az 1913. évi nemzetközi kongresszus alapkövetelése ez a gyűlés! Vendégeket is szívesen látunk.

24-én, vasárnap d. e. 10 órakor a régi országház termében diákgyűlés a nők egyetemi egyenjogúsítása érdekében. Belépődíj nincsen, vendégeket szívesen látunk.

Ezenkívül vasárnaponként több helyen választójogi népgyűlés, amelyekre szónokot kell küldenünk.

Telefon. Még mindig nincsen telefonunk! Pedig ismételnék: Az egész országból igénybevevő Gyakorlati Tanácsadónk munkája olyan mérvet ölt, hogy a telefon bevezetése immár halaszthatatlan. S bár ez az intézmény teljesen díjtalanul áll a közönség rendelkezésére, tehát nincsen jövedelme, amely e kiadást fedezné, kénytelenek vagyunk e költséges berendezést eszközölni. Tagtársaink e fontos ügyet nagyon megkönnyítsék, ha tagdíjajukat mind pontosan fizetnék.

Fontos indítvány. Egy tagtársunk a következő indítvány közzétételére kért fel bennünket: „Az a bámulatos propaganda, amit egyesületünk aránylag kis eszközeivel végez, s amely bizonyára anyagi eszközei meggyorsítása arányában növekedhetnék, arra indít, hogy rendes hozzájárulásaimon és gyűjtéseimen kívül egy új módszerrel gyarapítsam egyesületünk propagandaalapját. Születésnap ajándékaimat, készpénzben váltom meg. Ezennel bejelentem, hogy e címen kérésre K. L. 50 koronát küldött a politikai propaganda és 100 koronát a kongresszusi alap javára. Tisztelt tagtársaimnak követésre ajánlom e példát. Ha bármely kis összegben váltják is meg rokonaink, ismerőseink alkalmi ajándékait egyesületünk többet nyer, mint amennyit az egyesek e téren veszítenek. Es, mellékesen mondva, legalább nem kapunk „mutatót, de olcsó” ajándékokat. Lelkes feminista”.

Vidéki előadások. Propagandánkon kívül a kongresszus is arra kötelez bennünket, hogy a vidéken az eddignél is intenzívebb munkát fejtünk ki. A tél folyamán minél több városban akarunk céljainkat ismertető előadásokat rendezni. Sürgősen kérjük vidéki tagtársainkat, közöljék velünk, városukban l. milyen

hónap, 2. hétköznap vagy vasárnap alkalmas-e előadás megtartására. Valamint azt is, helyi vagy fővárosi előadót tartanak-e célszerűbbnek. Minthogy a vidéki programot nagyjában az egész télre egyszerre kell megállapítanunk, elvárjuk tagtársainktól, hogy sürgős válasszal megkönnyítsék majd valamennyiünk közös érdekében lévő munkánkat. E helyen arra is kérjük tagtársainkat, közöljék velünk akár sürgönyileg rögtön, ha arról értesülnek, hogy lakóhelyükön népgyűlés lesz. Tudnunk kell: milyen milyen párt (vagy milyen pártok együtt) rendezi, mely nap mely órákban tervezik. Ha később a gyűlések elhalasztásáról vagy elmaradásáról értesülnek, feltétlenül sürgős értesítést várunk erről is.

A Nő és a Társadalom. Megteszi-e minden tagtársunk a kötelességét hivatalos lapunkkal szemben? Iparkodik-e neki előfizetőket, hirdetőket szerezni?

Könyvtár. Schwimmer Rózsa néhai nagyatyjának könyvtárából két értékes művet ajándékozott egyesületünk könyvtárának: Westermarck: Geschichte der Moralbegriffe és Geschichte der Geheimgesellschaften. Tánczos Emma és Grossmann Margit tagtársak Pinfcler Blanka vezetésével a nyár folyamán rendezték egyesületünk könyvtárát, amely ismét a tagok rendelkezésére áll.

A D. M. K. E. cirkvenicai üdülőháza. A Dél-magyarországi Magyar Közművelődési Egyesület elnöksége cirkvenicai üdülőházában és iskolaszanatóriumában, amelyben gyengélkedő, lábadozó, verszegény, üdülésre szoruló oly tanulók és felnőttek vétenek fel, kik fertőzőbetegségben nem szenvednek, évi 5 félingyenes és 5 egyéb kedvezményes alapítványi helyet ajánl fel egyesületünknek. Erdeklődőknek bővebb felvilágosítással szolgál titkárságunk.

Új levelezőlapjaink. Levelezőlap alakjában kiadtuk Zelma Lagerlöf arcképet és a mai fűzet címlapját díszítő képet, amelyet tagtársunk, Kardos Böske iparművész rajzolt a budapesti választójogi népgyűlés alkalmából. Ezeket és régebbi levelezőlapjainkat – különösen a Pogány Willy tagtársunk művészi becsű rajza alapján készültet – állandó használatra és terjesztésre ajánljuk t. tagtársainknak.

AUGUSZTUSI KRÓNKA.

Közbejött akadályok miatt néhány fürdőhelyen le kellett mondanunk az előadásokat, de mindenütt, ahol megtartottuk, olyan sikereink voltak, hogy a jövő évi fürdőpropagandára fokozott buzdítást nyertünk. A sajtó bőven ismertette előadásaink óriási sikerét. Az érdeklődő közönség mindenütt zsúfolásig megtöltötte előadásaink termeit és legtöbb helyen egy nagy része kinnrekedett. A magasszínvonalú vitákban a közönség mindenhol élénken résztvevett és mindenütt nagy rokonszenvet mutatott mozgalmunk iránt, amely sok tetterre kész új harcra nyert ezúton. Hálás köszönettel tartozunk Dr. Hoffenreich Károly igazgató úrnak és nejeének, akik marillai előadónkat szíves vendéglátásban részesítették. Csutak igazgató úrnak, aki a tusházi rendezés körül tett lekötelező szívességeket. Tagtársaink mindenhol nagyban hozzájárultak a rendezés sikeréhez. Gróf Teleki Sándorné (Szikra) tagtársunk tátrafüredi előadását Szirmai Oszkárné és Uogár Dezsőné vezetésével Dr. Bálint Aranka, Reisz Rózsi és Kemény Irma tagtársaink rendezték. Ügyvezetőnk, Glücklich Vilma elnököl e nagyszerű gyűlésen. Szóvatai gyűlésünket, melyet Pogány Paula, Munk Andor, Huzella Ödön és Huzella Böske készítettek elő buzgón és nagy sikerrel, Huzella Gyuláné, nagyváradi fiók egyesületünk elnöke.

Vezette, előadója Schwimmer Rózsa volt, aki Tusnádon és Marillán is előadott. A tusnádi rendezésben Pogány Paulának dr. Grünfeld Mórné és Morvai Lajosné brassói tagtársaink segédkeztek, akik e célból átfáradtak Tusnádra. **Népgyűlések.** Július 30. Budapest. Hála „Az Újság” és a „Világ” egy-egy beharangozó cikkének, a Tattersalban 20.000 főnyi tömeget számláló népgyűlésen nem merték képviselőnkől a szót megtagadni, de a Népszava állandó hamisításaitól megvadult kritikátlan része a tömegnek barátságtalan zajjal, gyűlölködő közbekiáltásokkal iparkodott Schwimmer Rózsat megzavarni. Indítványát az elnökség a demokratikusan parlamentáris eljárás nagyobb dicsőségére szavazás alá nem bocsátotta (ha övé-
lük így bánnaak „népgyűléseken”!) és másnap a Népszava egészen agyonhallgatta a feministák részvételét a népgyűlésen, a német szocialista pártlap pedig örömteljesen konstataálta, hogy a demokratikus népgyűlés hallgatói nem kívánták hallani a feminista szónokot, hanem lehurrogták. A gyűlésen egyesületünk tagjai nagy számban vettek részt. Harmincöten osztogatták röpi-veinket, melyek közül az új rajzot valósággal szétkapkodta a közönség. A férfiliga és az ifjúsági csoport is nagy számban képviselve volt. A férfiliga külön röpi-vet osztogatott. A gyűlés kopár be-

járatát „Választójogot a nőnek!” feliratú hatalmas zászlóink élénkítették.

Aug. 6-án Pécelen nem adták meg a szót Feldmár Cornelianak, Hódmezővásárhelyen megbízottunk, Csorba Mária munkásnő gondoskodott róla, hogy az előadó hivatalosan követelje a nők választójogát, amit Klárik Ferenc, a szociáldemokrata párt küldötte, kimerítő, szép indokolással meg is tett. A határozati javaslatban persze a nők választójogának itt sem volt nyoma. 13-án Kaposvárott „Willhelm Szidónia beszélt, de indítványát nem szavaztatták le. 20-án Aradon a gyűlés elnöke nagynehezen megadta a szót Willhelm Szidóniának, de Bittner rendőrtisztviselő megakadályozta abban, hogy éljen a megadott szóval. A cézári örületben szenvedő rendőrtisztviselő ellen sürgős feljelentést tettünk a belügyminiszternél.

Az egyes pártok által rendezett választójogi gyűléseken, amelyeken csak röpi-vek osztogatásával vettünk részt, Pécsen Polgár György, Kaposvárott Kardos Böske és Boris, Nemes Margit és Ada, Szatmáron Korody Zoltán, Aradon Sugár Margit, a főváros környékén tartott gyűléseken pedig Spádi Lajos, Kohlbach Emil, Szabados Piroksa és Aranka, ifjúsági biz. tagok segédkeztek egyesületünk tagjainak a propagandában.